

Володимир НОС
(Львів, Україна)

ПРОФЕСІЙНА ВІЙСЬКОВА ОСВІТА У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ КАНАДИ: ЗАВДАННЯ, ЗМІСТ, ФОРМИ І МЕТОДИ

Система професійно-військової освіти Канади має багаторівневий і диференційований характер. Вона охоплює початкову підготовку рекрутів і курсантів, академічну освіту майбутніх офіцерів у військових коледжах, професійний розвиток сержантського складу, а також штабну й стратегічну освіту старших офіцерів. Офіційно ця мережа об'єднується в систему військових університетів, шкіл та інших освітніх установ [5]. На практиці це означає поєднання університетської освіти, власне військового тренінгу, лідерського розвитку, фізичної підготовки та поступового кар'єрного навчання.

Головним завданням офіцерської освіти є підготовка фахівця, який одночасно має академічний ступінь і професійну придатність до служби. Саме так сформульовано мету Плану регулярної підготовки офіцерів (Regular Officer Training Plan – ROTP): ця програма дає можливість здобути і офіцерську комісію, і ступінь бакалавра, а її ціль – розвивати відібраних молодих чоловіків і жінок як офіцерів Канадських Збройних Сил у різних професійних спеціальностях [9].

Для неофіцерського складу завдання дещо інші. Якщо базова підготовка у Школі лідерства та рекрутів Канадських Збройних Сил (Canadian Forces Leadership and Recruit School – CFLRS) спрямована на введення новобранців у військову службу через базову військову кваліфікації (Basic Military Qualification – BMQ) і базову кваліфікацію військового офіцера (Basic Military Officer Qualification – BMOQ) [1], то програми Коледжу лідерства унтер-офіцерів (Non-Commissioned Member Leadership College – NCMLC) мають на меті підготувати майбутніх прапорщиків (молодших офіцерів), старшин та старших радників (warrant officers, petty officers, senior advisors) до дедалі вищих лідерських, управлінських і наглядових функцій [7; 11].

На рівні старших офіцерів завданням стає вже не базове входження в професію, а підготовка до командно-штабних і стратегічних функцій. Так, Програма Об'єднаного Командування та Штабу (Joint Command and Staff Programme – JCSP) та його дистанційна версія (JCSP DL) орієнтовані на підготовку відібраних старших офіцерів до призначень у сфері командування і штабної роботи в сучасному операційному середовищі, як на національному, так і на міжнародному рівнях [3; 4; 8].

Зміст канадської військової освіти залежить від типу програми. Охарактеризуємо, зокрема, офіцерські академічні програми. У Королівському військовому коледжі Канади (Royal Military College of Canada – RMC) освіта вибудована за моделлю чотирьох взаємопов'язаних складників: академічні досягнення, військова справа, фізична підготовка та двомовність [10]. Це дуже важлива риса канадської системи: військовий фахівець формується не лише через дисципліни військового профілю, а через комплексний розвиток особистості. У межах академічного компоненту RMC пропонує програми бакалавра мистецтв, бакалавра наук, бакалавра інженерії (Bachelor of Arts, Bachelor of Science, Bachelor of Engineering), а також бакалавра військових мистецтв і наук (Bachelor of Military Arts and Science), зокрема зі спеціалізацією у військових студіях; серед програм і концентрацій прямо наявні “Військові та стратегічні дослідження” (Military and Strategic Studies) [10; 12].

У Королівському військовому коледжі Сен-Жан (Royal Military College Saint-Jean) зміст офіцерської підготовки має іншу структуру. Тут є підготовчий рік (Preparatory Year), еквівалентний 12-у класу в більшості провінцій або першому року в коледжах загальної та професійної освіти (CEGEP) у Квебеку, а також перший рік (First Year), що відповідає першому року університетських програм Королівського військового коледжу Канади [2]. Крім цього, Королівський військовий коледж Сен-Жан пропонує ступінь бакалавра з міжнародних досліджень та сертифікат з міжнародних досліджень (Bachelor's degree in International Studies; Certificate in International Studies) [13]. Отже, Королівський військовий коледж Сен-Жан виконує не лише підготовчу, а й частково самостійну університетську функцію.

Аналізуючи базову професійно-військову підготовку, відзначаємо, що у Школі лідерства та рекрутів Канадських Збройних Сил

зміст програм ВМQ і ВМОQ зорієнтований на введення в професію військовослужбовця. На жаль, офіційна сторінка закладу не подає повної навчальної програми, але чітко фіксує, що саме ця установа проводить базову кваліфікацію для сержантів та офіцерів (non-commissioned members and officers), які вступають до регулярних сил [1]. Тобто тут домінує власне професійно-службовий зміст: дисципліна, стройова підготовка, основи військової служби, первинні навички функціонування в армійському середовищі. Такий висновок є обережною інтерпретацією статусу ВМQ/ВМОQ як базових кваліфікаційних курсів.

Окреслюючи лідерські програми для неофіцерського (сержантського) складу (non-commissioned members), зауважимо, що у Коледжі лідерства унтер-офіцерів (NCMLC) зміст чітко вибудований за рівнями професійного зростання. Програма середнього рівня лідерства (Intermediate Leadership Programme – ILP) готує майбутніх старшин (PO1 – на флоті, WO – в сухопутних військах) до лідерських, управлінських та наглядових ролей [11].

Програма розширеного лідерства (Advanced Leadership Programme – ALP) акцентує на розвитку сильних когнітивних здібностей (strong cognitive abilities), розумінні сучасних проблем і здатності здійснювати професійні судження (sound professional judgment) в умовах складного і змінного безпекового середовища [11]. Програма для старших лідерів (Senior Leadership Programme – SLP) готує майбутніх головних старшин (CPO1 – на флоті, CWO – у сухопутних військах) до вищих інституційних функцій у сфері керівництва, командування персоналом та виконання консультативних функцій [11].

Окреме місце займає Програма професійної освіти (Professional education programme – OIPEP), яка дає можливість представникам старшого неофіцерського складу здобути академічну підготовку і веде до отримання сертифікату з міжнародних студій (Certificate in International Studies) від Королівського військового коледжу Сен-Жан [11].

Один зі шляхів здобуття військової професійної освіти пролягає через субсидоване післясереднє навчання (subsidized postsecondary study). Особливе місце у цьому ключі посідає План субсидованої освіти і професійної підготовки для неофіцерського складу у Збройних силах Канади (Non-Commissioned Member Subsidized Training and Education Plan – NCMSTEP). Це механізм

фінансованої освіти, за яким кандидати повинні мати умовну або попередню пропозицію вступу до коледжу чи університету за програмою, що відповідає вимогам до певного військового фаху [6]. Отже, тут зміст освіти значною мірою винесено у цивільні коледжі та університети, але він безпосередньо пов'язаний із військовими професіями. Це зближує таку модель з дуальною професійною освітою, де цивільна академічна підготовка інтегрується в систему військової кадрової політики.

Окреслюючи *форми* професійно-військової освіти в Канаді, відзначимо декілька з них.

Перша – стаціонарна форма. Вона характерна для Королівського військового коледжу Канади, Королівського військового коледжу Сен-Жан, Школи лідерства та рекрутів Канадських Збройних Сил і частини програм Коледжу Канадських Збройних Сил (Canadian Forces College – CFC). Курсанти і слухачі перебувають у специфічному військово-освітньому середовищі, де навчання поєднане з дисциплінарною і службовою практикою [1; 2; 4; 9; 10].

Друга – дистанційна форма або так зване розподілене навчання (distributed learning). Найвиразніше це видно в дистанційній Спільній командно-штабній програмі (Joint Command and Staff Programme – Distance Learning, або JCSP DL) [3], а також у програмах Коледжу лідерства унтер-офіцерів (NCMLC). Зокрема, для Програми середнього рівня лідерства (ILP) вказано 10-тижневий етап дистанційного навчання, який проводять цивільні інструктори, переважно в асинхронному форматі з деякими синхронними заняттями. У Програмі розширеного лідерства (ALP) зазначено, що вона пропонується повністю дистанційно протягом десяти тижнів. У Програмі для старших лідерів (SLP) і Програмі підготовки до старших призначень (SAP) застосовується двофазна модель: спочатку дистанційне навчання, потім стаціонарне навчання (face-to-face learning) [11].

Третя – комбінована (змішана) форма. Вона найбільш характерна знову ж для Програми Об'єднаного Командування та Штабу (дистанційний варіант) і програм Коледжу лідерства унтер-офіцерів, де дистанційні модулі поєднуються з очними фазами [3; 11].

Четверта – підготовча форма. Її репрезентує вже загаданий підготовчий рік (з відповідною програмою) у Королівському військовому коледжі Сен-Жан, що виконує роль перехідного ака-

демічного етапу для майбутніх офіцерів, які ще не готові до прямого вступу на стандартний перший рік [2].

Ведучи мову про *методику* професійно-військової освіти, відзначимо найважливіші з них. По-перше, це інституційно інтегроване навчання, де академічна освіта поєднується з військовим, фізичним і мовним компонентами. Саме так працює вже згадана модель чотирьох взаємопов'язаних складників (академічні досягнення, військова справа, фізична підготовка та двомовність) у Королівському військовому коледжі Канади [10]. Це означає, що професійне становлення досягається не одним методом, а через поєднання аудиторного викладання, військового тренінгу, фізичної підготовки та мовного розвитку.

По-друге, це компетентнісний підхід. У Коледжі лідерства унтер-офіцерів відзначають, що дистанційна фаза Програми середнього рівня лідерства (ILP) розвиває такі компетентності як комунікативність, аналітичне мислення, організаційні знання та відданість військовому етосу, а різні навчальні активності дають змогу застосувати і поглибити ці компетентності [11]. Отже, тут домінує не передавання готової інформації, а розвиток професійних здатностей через вправи, завдання і рефлексію.

По-третє, це асинхронне дистанційне навчання з елементами синхронної взаємодії, що дозволяє поєднати службу і професійний розвиток [11]. Така модель особливо важлива для слухачів курсів без відриву від служби і senior NCMs (Senior Non-Commissioned Members), тобто старшого неофіцерського складу Збройних сил Канади (військовослужбовців з високими сержантськими/старшинськими званнями, які виконують керівні та дорадчі функції).

По-четверте, це проблемно-аналітичний і штабний метод, призначений Програми Об'єднаного Командування та Штабу, а також Коледжу Канадських Збройних Сил загалом. Хоча силабуси їхніх програм відсутні у відкритому доступі, але цілі програм вказують на орієнтацію на аналіз операційного середовища, планування і прийняття рішень [3; 4; 8]. Звісно, це наша інтерпретація на основі формулювання мети програм.

Порівнюючи програми, для прикладу, Королівського військового коледжу Канади та Королівського військового коледжу Сен-Жан, зауважимо, що спільним для них є те, що вони орієнтовані на підготовку офіцерів через поєднання академічної освіти і

військової служби [2; 9; 10; 13]. В обох випадках курсанти перебувають у військово-академічному середовищі, а результатом є не лише освітній ступінь, а й професійна офіцерська траєкторія.

Відмінність полягає в тому, що Королівський військовий коледж Канади є повноцінним військовим університетом із широким спектром бакалаврських програм – від мистецтв (arts) і наук (science) до інженерії (engineering) та військових мистецтв і наук (military arts and science) [10; 12], тоді як Королівський військовий коледж Сен-Жан виконує більш виразну підготовчу і перехідну функцію, забезпечуючи спеціальні програми підготовчого року (Preparatory Year), першого року (First Year) і окремі програми з міжнародних студій (International Studies) [2; 13].

Доцільно співставити Школу лідерства та рекрутів Канадських Збройних Сил (CFLRS) і План регулярної підготовки офіцерів (ROTP). Спільне полягає у тому, що обидві ланки формують майбутнього військовослужбовця. Відмінне – CFLRS забезпечує початкову кваліфікаційну підготовку на рівні базової військової кваліфікації (BMQ) і базової кваліфікації військового офіцера (BMOQ) [1], тоді як ROTP у Королівському військовому коледжі реалізує довготривалу вищу військово-академічну освіту, спрямовану на формування офіцера як лідера, фахівця і випускника університету [9; 10].

Говорячи про Коледж лідерства унтер-офіцерів (NCMLC) та Коледж Канадських Збройних Сил (CFC), відзначимо: подібність полягає у тому, що обидві структури працюють уже не з новобранцями, а з військовослужбовцями, які просуваються кар'єрними рівнями. Проте Коледж лідерства унтер-офіцерів орієнтований на неофіцерський корпус, зосереджується на питаннях формування умінь у лідерстві, нагляді, професійній оцінці та виконанні вищих консультативних функцій [7; 11], тоді як Коледж Канадських Збройних Сил спрямований на підготовку старших офіцерів і розвиває командно-штабні та стратегічні компетентності [3; 4; 8].

Доцільно, на нашу думку, порівняти План субсидованої освіти і професійної підготовки для неофіцерського складу у Збройних силах Канади (NCMSTEP) та План регулярної підготовки офіцерів (ROTP). Обидві моделі поєднують освіту і військову кар'єру, але по-різному. ROTP веде через військові коледжі до офіцерського складу [9], а NCMSTEP фінансує навчання у цивільному коледжі

чи університеті для підготовки до конкретних військових спеціалістів [6]. Тому ROTP є інституційно військово-університетською моделлю, а NCMSTEP – субсидованою моделлю зовнішньої професійної освіти.

Підсумовуючи, зазначимо, що професійно-військова освіта у закладах вищої та післясередньої освіти Канади є різнорівневою, багатоканальною і функціонально диференційованою. Її завдання змінюються від первинного входження у військову професію (CFLRS) до інтегрованої офіцерської академічної освіти (ROTP, RMC, RMC Saint-Jean), далі – до кар’єрного лідерського розвитку сержантського складу (NCMLC) і, нарешті, до командно-штабної та стратегічної підготовки старших офіцерів (CFC). Її зміст поєднує академічні дисципліни, військовий тренінг, лідерство, фізичну підготовку, білінгвізм, штабну освіту та розвиток аналітичного мислення. Форми реалізації включають стаціонарне, дистанційне, змішане і підготовче навчання, а методика – компетентнісний, інтегрований, проблемно-аналітичний та модульно-дистанційний підходи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Canadian Forces Leadership and Recruit School. *Government of Canada*. URL: <https://www.canada.ca/en/department-national-defence/services/benefits-military/education-training/basic-training/recruit-school.html>
2. Future Students. *Royal Military College Saint-Jean*. URL: <https://www.cmrsj-rmcsj.forces.gc.ca/fe-fs/fe-fs-eng.asp>
3. Joint Command and Staff Programme – Distance Learning. *Canadian Forces College*. URL: <https://www.cfc.forces.gc.ca/jcspdl-eng.html>
4. Joint Command and Staff Programme. *Canadian Forces College*. URL: <https://www.cfc.forces.gc.ca/jcsp-eng.html>
5. Military universities, schools and training establishments. *Government of Canada*. URL: <https://www.canada.ca/en/department-national-defence/services/militarycolleges.html>
6. NCMSTEP: Non-Commissioned Member Subsidized Training and Education Plan. *Canadian Armed Forces*. URL: <https://forces.ca/en/paid-education/ncmstep>
7. Non-Commissioned Member Leadership College. *Government of Canada*. URL: [https://www.canada.ca/en/department-national-](https://www.canada.ca/en/department-national-defence/services/benefits-military/education-training/basic-training/recruit-school.html)

defence/services/benefits-military/education-training/professional-development/canadian-defence-academy/ncmlc.html

8. Programmes at the Canadian Forces College. *Canadian Forces College*. URL: <https://www.cfc.forces.gc.ca/programmes-eng.html>

9. Regular Officer Training Plan (ROTP). *Royal Military College of Canada*. URL: <https://www.rmc-cmr.ca/en/registrars-office/regular-officer-training-plan-rotp>

10. RMC the University. *Royal Military College of Canada*. URL: <https://www.rmc-cmr.ca/en/registrars-office/rmc-university>

11. Training. Non-Commissioned Member Leadership College. *Government of Canada*. URL: <https://www.canada.ca/en/departement-national-defence/services/benefits-military/education-training/professional-development/canadian-defence-academy/ncmlc/training.html>

12. Undergraduate academic programmes. *Royal Military College of Canada*. URL: <https://www.rmc-cmr.ca/en/registrars-office/undergraduate-academic-programmes>

13. Undergraduate Program. *Royal Military College Saint-Jean*. URL: <https://www.cmrsj-rmcsj.forces.gc.ca/ea-cs/ac-cc/fu-up/fu-up-eng.asp>